

Brüssel, 12.6.2019
COM(2019) 279 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA ÜLEMKOGULE,
NÕUKOGULE JA EUROOPA KESKPANGALE**

**Euroopa majandus- ja rahaliidu süvendamine: kokkuvõte viie juhi aruandele järgnenud
nelja aasta jooksul tehtust**

Euroopa Komisjoni panus 21. juuni 2019. aasta euroala tippkohtumisele

1. SISSEJUHATUS

21. juunil 2019 kohtuvad ELi juhid Brüsselis, et vaadata läbi Euroopa projekti keskmes olev süvendatud ja õiglasem majandus- ja rahaliit, millel on olnud 2007. aasta järgsetele majandus-, finants- ja sotsiaalkriisidele reageerimiseks võetud ELi meetmetes ülioluline koht.

Kui ELi ja euroala tabas kümme aastat tagasi ülemaailmne kriis – kõige rängem pärast teist maailmasõda –, hakkas Euroopa majanduslik ja sotsiaalne olukord kiiresti halvenema. Finantskriis läks kiiresti üle euroala majandus- ja võlakriisiks. ELis oli vaja lahendada kaks suurt probleemi. Esiteks oli lühikese ajaga vaja tagada euroala stabiilsuse ja terviklikkuse säilimine ning tegeleda enneolematute majanduslike ja sotsiaalsete häiretega. Teiseks tuli välja töötada ja ellu viia ulatuslik projekt ühisraha ala ülesehituse nõrkade kohtade kõrvaldamiseks, et tagada selle pikaajaline elujõulisus.

Nüüdseks on mõlema probleemi lahendamisel saavutatud märkimisväärset edu. Euroopa majandus kasvab juba seitsmendat aastat järjest ja kasv peaks jätkuma ka järgmisel aastal. Tööhõive on rekordiliselt suur ja töötus rekordiliselt väike. Liikmesriikide majandustulemused on taas ühtlustumas. Euroala üldist stabiilsust ja terviklikkust on tugevdatud, loodud on pangandusliit ja euroala ülesehitust on märkimisväärselt täiustatud. See saavutati kindlakäelise juhtimise all ja jõuliste otsuste abil. Viie juhi 2015. aasta juuni aruanne¹ näitas kätte kindla suuna. Ka Euroopa majandus- ja rahaliidu süvendamine oli üks kümnest prioriteedist, mille komisjoni praegune koosseis oma ametiaja alguses kehtestas².

Joonis 1: Põhifaktid ja -arvud ELi ja euroala kohta

Euro
☒ 2019. aastal toetab eurot 75 % kodanikest võrreldes komisjoni ametiaja algusega, mil toetajaid oli 67 %
☒ Ligikaudu 60 maailma riiki kas kasutab eurot, kavatseb selle kasutusele võtta või on sidunud sellega oma vääringu
Majanduse olukorra paranemine
☒ ELis on alates Junckeri komisjoni ametisse asumisest loodud 13,4 miljonit töökohta
☒ Aprillis 2019 oli ELi töötuse määr 6,4 %, mis on madalaim alates selle sajandi algusest, mil kõigi ELi liikmesriikide kohta hakati koguma ühtlustatud andmeid
☒ Noorte töötus ELis vähenes 2014. aasta 21,7 %-lt 2019. aasta aprilliks 14,2 %-le
☒ ELi majandus on kasvanud järjest seitse aastat

¹ Viie juhi aruanne „Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimine“, mille koostas Jean-Claude Juncker tihedas koostöös Donald Tuski, Jeroen Dijsselbloemi, Mario Draghi ja Martin Schulziga, 22.6.2015. Enne aruannet avaldati analüütiline märgukiri majandus- ja rahaliidu kohta, mille koostasid Jean-Claude Juncker, Donald Tusk, Jeroen Dijsselbloem, Mario Draghi ning mida arutati Euroopa Ülemkogu mitteametlikul kohtumisel 12. veebruaril 2015.

² „Euroopa uus algus: minu tegevuskava töökohtade loomiseks ning majanduskasvu, õigluse ja demokraatlike muutuste tagamiseks“. Poliitilised suunised järgmisele Euroopa Komisjonile (president Juncker, 15.7.2014).

- Vahetult pärast kriisi töötasud küll langesid, kuid on alates 2017. aastast tõusnud. Töötasu töötaja kohta tõusis aastatel 2014–2019 nii ELis kui ka euroalal ligikaudu 10 %

Kuigi kriis andis reformidele tugeva tõuke, on poliitiline tahe majandus- ja rahaliit lõpule viia mõnevõrra vaibunud, kuna majanduslik olukord on paranenud. Seetõttu ja vaatamata vaieldamatutele edusammudele on majandus- ja rahaliidu ülesehituses jätkuvalt märkimisväärsed lüngad, mis vähendavad euro rahvusvahelist atraktiivsust ja ELi suutlikkust luua töökohti ning suurendada majanduskasvu, sotsiaalset õiglust ja makromajanduslikku stabiilsust. Pärast põhjalikke konsultatsioone³ esitas komisjon 2017. aasta detsembris lünkade kõrvaldamiseks tegevuskava ja mitu ettepanekut⁴.

2018. aasta juuni euroala tippkohtumisel (laiendatud koosseisus EL 27 osalusel) volitasid ELi juhid eurorühma tegelema mitme küsimusega, et jõuda nendes kokkuleppele 2018. aasta detsembri euroala tippkohtumisel. Sel kohtumisel tegid ELi juhid uue katse teha otsustava tähtsusega küsimustes edusamme, eelkõige järgmises: i) ühtse kriisilahendusfondi ühise kaitsekorra rakendamine, milles lepiti põhimõtteliselt kokku juba 2012. aastal;⁵ ii) Euroopa stabiilsusmehhanismi rolli tugevdamine; iii) Euroopa hoiuste tagamise skeemi loomiseks vajalike järgmiste sammude kindlaksmääramine; iv) euroala lähenemise ja konkurentsivõime rahastamisvahendi ülesehituse visandamine; v) euro rahvusvahelise rolli tugevdamiseks tehtava töö hoogustamine. Kuigi mõningaid tulemusi on juba saavutatud, on kõik need eesmärgid veel täitmata.

Peaaegu neli aastat pärast viie juhi aruande avaldamist tehakse käesolevas teatises kokkuvõtte sellest, kuidas on üldist majandusolukorda arvesse võttes läinud süvendatud ja õiglasema majandus- ja rahaliidu saavutamisel. Euroalal on viimasel ajal näha märke sellest, et majanduse elavnemine on vaibumas, mida võimendavad veelgi keerukas geopoliitiline olukord ja kaubanduspinged. Rahanduspoliitilisi vahendeid on majanduskasvu toetuseks viimastel aastatel kasutusele võetud väga rohkesti. Kuigi eelarvepoliitika on euroalal tervikuna hakanud majanduskasvu veidi toetama, on kõrge võlatasemega riikides manööverdamisruumi vähe. Riikide suutlikkus kriisidele vastu seista, neist välja tulla ning sissetulekuid ja sotsiaalset õiglust pikaajaliselt suurendada sõltub peamiselt kindlast riiklikust poliitikast ja tugevatest institutsioonidest, majandus- ja sotsiaalsete struktuuride vastupanuvõimest ning avaliku sektori finantsüsteemi kvaliteedist.

Võttes peale selle arvesse, et meie riikide majandused on omavahel tihedalt lõimunud eelkõige euroalal, mille osakaal EL 27 sisemajanduse koguproduktis on 85 %, on võime hästi toime tulla ja majanduskasvu taastada seotud kokkuvõttes ka sellega, kui vastupidav on Euroopa majandus- ja rahaliidu ülesehitus. Majandus- ja rahaliidu tulevik ei ole seega üksnes rahaliidus täielikult osalevate riikide mure, vaid oluline kogu ELile ning eelkõige riikidele, mis võtavad euro kasutusele edaspidi⁶.

³ „Aruteludokument majandus- ja rahaliidu süvendamise kohta“, Euroopa Komisjon, 31.5.2017.

⁴ President Juncker ütles oma 13. septembri 2017. aasta kõnes Euroopa Liidu olukorra kohta selgelt: „Euro on mõeldud kogu Euroopa Liidu ühisrahaks“ (kooskõlas aluslepinguga). Sellest ajast alates on Bulgaaria (mille väering juba on euroga seotud) avaldanud soovi teha Euroopa Keskpankaga tihedat koostööd ja teatas 2018. aasta juulis mitmest võetud kohustusest, et liikuda ERM II-ga liitumise suunas; ka Horvaatia on hiljuti avaldanud soovi teha Euroopa Keskpankaga tihedat koostööd ja eeldatavasti taotleb varsti ühinemist pangandusliiduga.

⁵ Ühtse kriisilahendusmehhanismi kaitsekorda kirjeldati juba Euroopa Ülemkogu 2012. aasta detsembri järelustes.

⁶ COM(2017) 821. Komisjoni teatis: „Edasised sammud Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimiseks: tegevuskava“.

Analüüsidest juba saavutatut, saame koos järgmistele sammudele mõelda. Kuigi on hästi teada, et esineb kahtlusi ja lahknevusi selle osas, kuidas majandus- ja rahaliidu loomine lõpule viia, ei tohiks need takistada meil kompromisse leida. Viimase kümne aasta raske töö tulemused on ohus. On aeg juurdunud vaadetest lahti lasta ja äratada ellu meie ühine tahe.

2. MIDA ON SENI SAAVUTATUD?

Finants- ja võlakriisi järel loodi euroalal esimese olulise sammuna kriisiohjemehhanismid, et toetada valitsusi, mis ei saa turult rahastust vastuvõetava intressimääraga. Euroopa stabiilsusmehhanism, mille vahendite koguvõimsus on 500 miljardit eurot, võimaldab toetada euroala liikmesriike, millel on või mida ohustavad suured rahastamisprobleemid.

Teiseks on paika saadud pangandusliidu põhielemendid, et tugevdada finantssektorit, nõrgendada sidet pankade ja nende koduriikide vahel, piirata avaliku sektori vahendite kasutamist pankade päästmiseks ning leevendada õigusnormide ja järelevalve killustatuse kahjulikku mõju riikide vahel. Pankade suhtes kehtivad ühtsed eeskirjad, mis sisaldavad kogu ELis kohaldatavaid ühiseid usaldatavusnõudeid. Need toimivad ka ühtse pangandusturu alustaladena. Ühtse järelevalvemehhanismi abil kontrollitakse pangandusliidu olulisimaid panku. Kui mõni mõjukas pank muutub maksejõuetuks ja selle kriisilahendus on avalikes huvides, toimub see ühtse kriisilahenduskorra kohaselt kooskõlas ühtsete eeskirjadega.

Kolmandaks aitab kapitaliturgude liidu areng suurendada finantssüsteemi vastupanuvõimet ning erasektori riskijagamise abil riske vähendada. Kapitaliturgude liit teeb ettevõtetele kapitali saamise lihtsamaks ning aitab üksikisikutel uusi meetodeid kasutades investeerida ja hoiuseid mitmekesistada. Tugev maksejõuetusraamistik on kohanemisvõimelise ja majanduskasvu soodustava ettevõtluskeskkonna põhikomponent ning seega kriitilise tähtsusega ka hästitoimiva majandus- ja rahaliidu jaoks. EL on viimastel aastatel teinud maksejõuetusraamistiku täiustamisel suuri edusamme. Näiteks jõudsid Euroopa Parlament ja nõukogu hiljuti poliitilisele kokkuleppele direktiivi⁷ suhtes, mis annab ettevõtjatele võimaluse pärast ettevõtte ebaõnnestumist uuesti alustada ning muudab restruktureerimise ja maksejõuetusmenetlused tulemuslikumaks.

Neljandaks on makromajandusliku tasakaalustamatuse menetlus märkimisväärselt tugevdanud liikmesriikide makromajanduslikku ja eelarve järelevalvet ELi tasandil, sest täiustatud on riiklike eelarveraamistikke ning uuendatud stabiilsuse ja kasvu pakti ehk eeskirjade kogumit, mille eesmärk on tagada usaldusväärse eelarvepoliitika järgimine liikmesriikides. Kõik uued elemendid on lisatud ELi majanduspoliitika koordineerimise protsessi – Euroopa poolaastasse. Esile tuleks tõsta kahte uuendust: liikmesriigid peavad nüüd eelarvekava esitama ELile hindamiseks enne, kui nad selle riigis vastu võtavad, ning poliitika koordineerimisel võetakse nüüd rohkem arvesse aspekte, mis mõjutavad kogu euroala, mitte vaid üksikuid liikmesriike.

Institutsioonilisi ja korralduslikke põhiuuendusi täiendavad valitsemisraamistikus tehtavad järgmised sihtotstarbelised muudatused. Euroopa poolaastat on uuendatud ning lisaks riikide majanduspoliitika koordineerimisele ja jälgimisele pööratakse nüüd suuremat tähelepanu kogu euroala mõjutavatele probleemidele ning majandusliku ja sotsiaalse lähenemise soodustamisele. Komisjon esitas majanduskasvu toetamiseks ning ümberkorraldamise ja

⁷ COM(2016) 723. Direktiivi ettepanek, milles käsitletakse ennetava restruktureerimise raamistikke, uue võimaluse andmist ning restruktureerimise, maksejõuetuse ja maksekohustustest vabastamise menetluste tõhususe suurendamise meetmeid.

investeermise hõlbustamiseks suunised stabiilsuse ja kasvu pakti nõuete paindlikuma kasutamise kohta, et viia liikmesriikide stabiliseerimis- ja jätkusuutlikkusvajadused tasakaalu⁸. Täiendav hingamisruum, mis on saadud tänu stabiilsuse ja kasvu pakti paindlikule kasutamisele, on ELi SKPd viimase nelja aasta jooksul suurendanud hinnanguliselt 0,8 % ning aidanud luua ligikaudu 1,5 miljonit uut töökohta. Lisaks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidele võeti kasutusele Euroopa investeerimiskava (nn Junckeri kava). Selle uue vahendi raames kaasatud 400 miljardit eurot on ELi SKPd suurendanud hinnanguliselt 0,6 % ja loonud 750 000 uut töökohta⁹.

Komisjon tõstis esiplaanile ka sotsiaalsed küsimused ning tegi ettepaneku võtta kasutusele Euroopa sotsiaalõiguste samm, mille teised ELi institutsioonid ka välja kuulutasid, ning integreeris sotsiaalprioriteedid Euroopa poolaasta protsessi. Komisjon töötas liikmesriikidega konsulteerides välja ka võrdlusraamistikud, et toetada lähenemist mitmes tööhõive ja sotsiaalpoliitika küsimuses. Nõukogu esitas euroala liikmesriikidele soovitusel luua nõuandvad riiklikud tootlikkuse komiteed, mille ülesanne on edastada teavet ja toetada ümberkorraldamist riiklikul tasandil. Komisjon asutas ka struktuurireformi tugiteenistuse, et koguda kõikjalt Euroopast oskusteavet ja pakkuda liikmesriikidele tehnilist tuge.

Oma ametiaja esimestel kuudel pidi Junckeri komisjon tegelema ägenenud kriisiga, kui Kreekal ei õnnestunud täita oma teist majanduse kohandamisprogrammi ning Kreekat ähvardas mitu nädalat oht euroalast välja langeda. Komisjon aitas ette valmistada uue makromajandusliku kohandamisprogrammi, milles lepiti kokku 2015. aasta juuli euroala tippkohtumisel. Samuti koostas komisjon kava, mille alusel aidata Kreekal stabiliseerida oma majandust ja ELi vahendeid töökohtade loomiseks ning majanduskasvu ja investeringute toetamiseks võimalikult hästi ära kasutada. EL kaasas mitmesuguste rahastamisprogrammide raames aastatel 2014–2020 Kreeka jaoks kuni 35 miljardit eurot, mis aitas riigi SKPd suurendada hinnanguliselt 2 %. Kriitilisel hetkel 2015. aasta juulis aitas komisjon lühiajalise laenu abil eraldada Kreekale Euroopa finantsstabiilsusmehhanismi raames 7 miljardi euro ulatuses üleminekuvahendeid, tänu millele õnnestus ära hoida Kreeka kontrollimatu väljalangemine euroalast¹⁰. 2018. aasta augustis lõppes edukalt Kreeka kolmeaastane makromajanduslik kohandamisprogramm, mille raames anti kokku 61,9 miljardi euro ulatuses laene põhjaliku ja pretsedenditu reformiprogrammi elluviimiseks. See aitas Kreekal kinnistada oma positsiooni ELi ja euroala keskmes ning andis ELile võimaluse jätta viimasedki kriisi riismed selja taha.

Joonis 2: Täiustatud vahendid

⁸ COM(2015) 12. Stabiilsuse ja kasvu pakti kehtivate nõuete paindlikum kasutamine.

⁹ Sellel joonisel on esitatud komisjoni hinnangulised näitajad; vt ka president Junckeri 12. septembri 2018. aasta kõne Euroopa Liidu olukorra kohta ja komisjoni panus Sibius Rumeenias 9. mail 2019 toimunud EL 27 juhtide mitteametlikul kohtumisel.

¹⁰ Nõukogu võttis 17. juulil 2015 vastu otsuse anda Kreekale Euroopa finantsstabiilsusmehhanismi raames lühiajalist finantsabi. Lühiajaline finantsabi võimaldas riigil likvideerida oma võlgnevused Rahvusvahelise Valuutafondi ja Kreeka Panga ees ning maksta tagasi Euroopa Keskpankale, kuni Kreeka hakkab saama rahastamist Euroopa stabiilsusmehhanismist (ESM) uue programmi alusel.

<p>Majandusliit</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Makromajandusliku tasakaalustamatuse menetlus: majandusstabiilsusele avalduvate ohtude varajane kindlakstegemine ✓ Tõhusam ja tugevam Euroopa poolaasta, mille puhul pööratakse rohkem tähelepanu sotsiaalküsimustele ✓ Soovitused euroalale: suurem keskendumine euroala prioriteetidele ✓ Struktuurireformi tugiteenistus: tehniline tugi liikmesriikide reformidele ✓ Euroopa sotsiaalõiguste samm: aluspõhimõtted, millega toetatakse õiglaseid ja hästi toimivaid tööturge ning sotsiaalhoolekande süsteeme ✓ Sotsiaalse mõju hindamine: toimus Kreeka viimase makromajandusliku kohandamisprogrammi raames ✓ Riiklikud tootlikkuse komiteed: tootlikkuse ja konkurentsivõime valdkonnas toimivate muutuste järelevalve ✓ Ettepanekud luua eelarvelised toetusvahendid, et tugevdada Euroopa majandus- ja rahaliitu 	<p>Rahaliit</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ühtne reeglistik: ühtsed eeskirjad vastupanuvõimelisema, läbipaistvama ja tõhusama Euroopa finantssektori jaoks ✓ Panganduspakett: laiaulatuslikud reformid (sh Euroopa hoiuste tagamise skeemi ettepanek), mis parandavad ELi pankade vastupanuvõimet ja kriisilahenduskõlblikkust ✓ Hoiuste tagamise ühtlustatud eeskirjad: hoiuseid kaitstakse kuni 100 000 euro ulatuses kliendi ja pangaga kohta ✓ Ühtne järelevalvemehhanism / ühtne kriisilahenduskord: euroala pankade keskne järelevalve ja kriisilahendus ✓ Kapitaliturgude liit: uued eeskirjad, mis tugevdavad majandus- ja rahaliitu ning euro rahvusvahelist rolli, edendades kapitali liikuvust ja riskijagamist erasektoris. ✓ Kapitaliturgude liit parandab ka juurdepääsu rahastamisele, hoogustades eelkõige innovatsioonile ja idufirmadele vajalikku turupõhist rahastamist
<p>Vastu võetud pärast kriisi (2010–2014) Ellu viidud / kokku lepitud Junckeri komisjoni ametiajal</p>	
<p>Fiskaalliit</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Rahaline toetus raskustes liikmesriikidele: mitmesugused päästefondid, mis viisid Euroopa stabiilsusmehhanismi loomiseni ✓ Majanduse juhtimise esimese ja teise paketi õigusaktid: tugevam eelarvejärelevalve ja keskendumine võlgadele ✓ Euroopa Eelarvenõukogu: sõltumatu nõuanded ELi eelarve-eeskirjade rakendamise ja euroala eelarvepoliitika kohta ✓ Eelarve-eeskirjade lihtsustamine: suurem keskendumine avaliku sektori kulude kasvu eesmärgile ✓ Stabiilsuse ja kasvu pakti paindlikkus: et toetada investeeringuid ja reforme ning kajastada paremini majandustsükleid 	<p>Demokraatlik vastutus ja tugevad institutsioonid</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Suurem vastutus: aktiivsem dialoog Euroopa Parlamendi, liikmesriikide parlamentide, riigivalitsuste ja sidusrühmadega ✓ Uus algus ELi sotsiaaldialoogile: kõigil tasanditel sotsiaalpartnerite suuremad võimalused prioriteete käsitleda ✓ Rohkem tähelepanu euro rahvusvahelise rolli tugevdamisele ja ettepanek parandada euroala välisesindatust ✓ Ettepanekud integreerida valitsustevahelised kokkulepped ELi õigusnormidesse ja suurendada Euroopa majandus- ja rahandusministri ametikoha abil tõhusust ja vastutust

Euroopa Keskpannga abi euroala vastu usalduse taastamisel on olnud märkimisväärne. Alates üleilmse finantskriisi algusest 2008. aastal ja sellele järgnenud euroala võlakriisist on Euroopa Keskpannga rahapoliitika aidanud äriühingute ja kodumajapidamiste finantsolukorda oluliselt parandada ning euroala majanduskasvu ja inflatsiooni suurendada. Need hinnastabiilsuse hoidmiseks võetud meetmed hõlmavad väga madalaid ja isegi negatiivseid intressimäärasid, pankadele pikkade tähtaegadega

refinantseerimisoperatsioonide pakkumist, tingimuslikku likviidsuse tagamist riigivõlakirjade võimalike otseostude vahendusel ning era- ja avaliku sektori võlakirjade ostmist ja valdamist. Euroala ettevõtete ja kodumajapidamiste laenude intressimäärad jäid nende kõigi aegade madalaima taseme lähedale ning pankade laenumahud jätkasid järkjärgult suurenemist. See toetas majanduskasvu ning ebakindel ja ebahühtlane elavnemine läks üle stabiilseks kasvuks ning deflatsioonirisk suures osas kadus. Võttes arvesse kõiki alates 2014. aasta keskpaigast kuni 2018. aasta juunini vastu võetud rahapoliitika meetmeid, on kumulatiivne üldmõju euroala inflatsioonile ja reaalse sisemajanduse koguprodukti kasvumäärade ajavahemikul 2016–2020 mõlemal juhul ligikaudu 1,9 %¹¹.

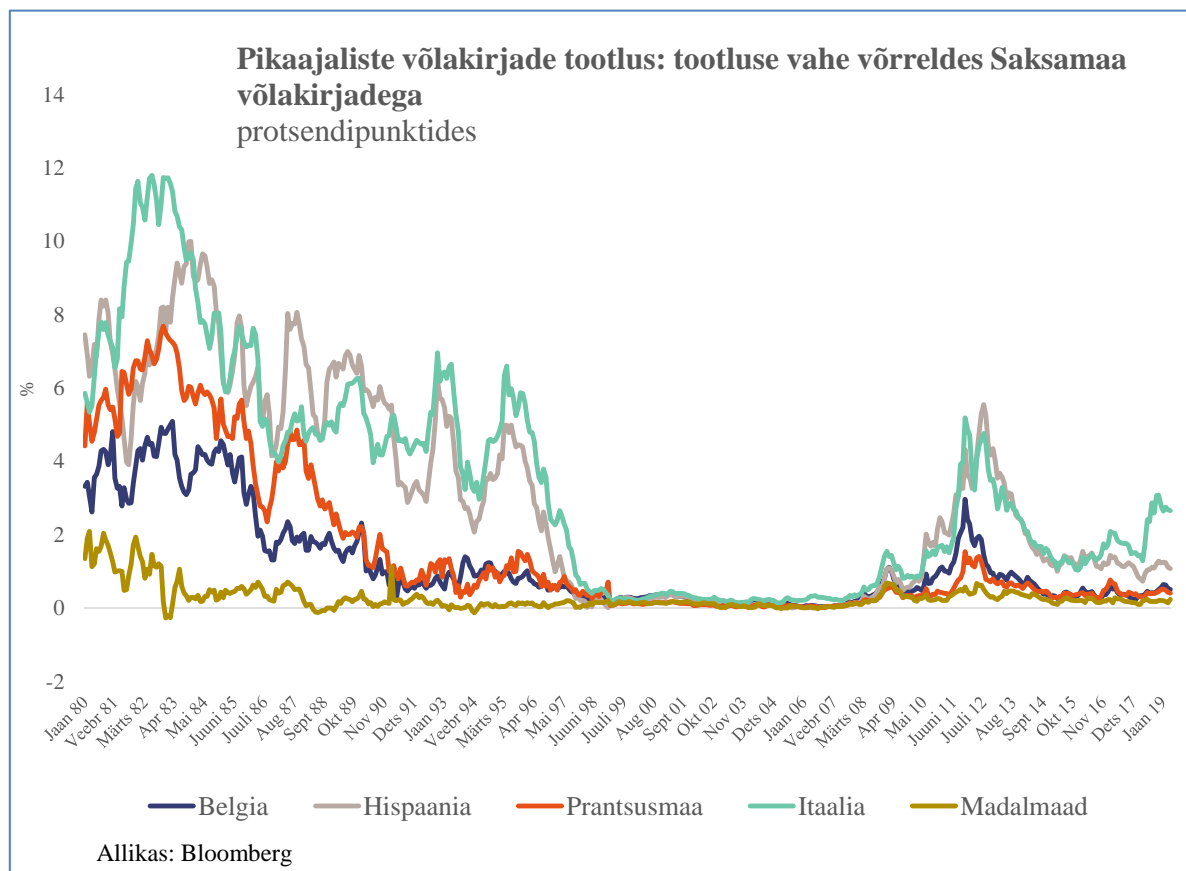
EL on võtnud otsustavaid meetmeid, et majandus- ja rahaliidu ülesehituse puudused ja lüngad kõrvaldada. Vahendeid on täiustatud, nagu on näidatud joonisel 2.

Samal ajal on turul usaldus taastunud. Riigivõlakirjade tootluse vahe kajastab investorite tajutavaid riske. Joonisel 3 on näidatud, millised olid riigivõlakirjade tootluse märkimisväärsed erinevused enne euro kasutuselevõttu ning kuidas need erinevused pärast euro kasutuselevõttu praktiliselt kadusid ning siis pärast kriisi järsult süvenesid ja alates 2012. aastast järkjärgult vähenesid, kuigi riigiti esineb märkimisväärsed erinevusi. Kuigi turuosaliste hinnangud ei pruugi alati olla täiesti ratsionaalsed, annab riigivõlakirjade tootluse vahe muutus veidi aimu kehtiva institutsioonilise olukorra ja majanduspoliitika usaldusväärsusest nii Euroopa kui ka riigi tasandil¹².

¹¹ Euroopa Keskpanga majandusbülletään, märts 2019.

¹² Nendele aspektidele juhitu tähelepanu juba 1989. aasta aruandes „Majandus- ja rahaliit Euroopa Ühenduses“, mille koostas majandus- ja rahaliidu loomise võimalust uurinud komitee, mida juhtis Jacques Delors. Vt näiteks: „Turgudel võib olla teatav distsiplinaarmõju. [...] Kogemused näitavad siiski, et turuhoiakud ei pruugi tingimata olla tugevad ja mõjuvad märgid [...]“.

Joonis 3: Usaldus euroala riikide vastu on suures osas taastunud

3. PRAEGUNE OLUKORD

Viimastel aastatel on saavutatud märkimisväärsed tulemusi nii institutsioonilisest kui ka majanduslikust vaatenurgast. Eeskirjad ja institutsioonid, mis on praegu majandus- ja rahaliidu aluseks, meenutavad ainult veidi kahekümne aasta tagust raamistikku. Peale selle on majanduslik olukord märkimisväärselt paranenud ning finants- ja võlakriisi järelmõju on oluliselt leevenenud, kuigi sotsiaalsete armide paranemine on võtnud liiga kaua ning tulemused on Euroopas ebahühtlased.

Vaieldamatutest saavutustest hoolimata on vaja teha veel palju tööd. Euroopa majandus- ja rahaliidu ülesehitusest on siiski puudu veel mitu olulist komponenti, mis esitati viie juhi 2015. aasta aruandes ehk tegevuskavas, mis on viimased neli aastat komisjoni tööd suunanud.

2018. aasta detsembri euroala tippkohtumine oli kõige uuem katse anda kiirete tulemuste saavutamiseks värske tõuge. Alates jaanuarist 2019 on euroala liikmesriigid pidanud nii eurorühmas kui ka muudel osaliselt valitsustevahelistel foorumitel arutelusid kõnealuste poliitiliste kokkulepete rakendamise üle ning käsitlenud eelkõige lähenemise ja konkurentsivõime rahastamisvahendit¹³, Euroopa stabiilsusmehhanismi reformi ja pangandusliidu tulevikku. Komisjon on selles protsessis aktiivselt osalenud ja andnud

¹³ Lähenemise ja konkurentsivõime rahastamisvahendit käsitlevaid arutelusid on peetud eurorühma töörühma laiendatud koosseisus, kus osaleb EL 27.

tulemuste saavutamiseks eelkõige tehnilist nõu. Lisaks teeb komisjon tööd selleks, et uued poliitilised kompromissid oleksid kooskõlas ELi õigusraamistikuga ega piiraks võimalusi seda tulevikus muuta, näiteks seoses pankade suhtes kehtivate õigusaktidega, mis käsitlevad usaldatavusnõudeid ja kriisilahenduskorda, Euroopa stabiilsusmehhanismi tulevase integreerimisega ELi õigusnormidesse ning majanduspoliitika koordineerimist, eelarve- ja makromajanduslikku järelevalvet ning finantsstabiilsust reguleerivate eeskirjadega.

Euroala lähenemise ja konkurentsivõime rahastamisvahend

Euroala lähenemise ja konkurentsivõime rahastamisvahend edendab liidus ühtekuuluvust, sest see tugevdab majandus- ja rahaliidu vastupanuvõimet. Peamiselt soovitakse sellega toetada euroala liikmesriikide struktuurireforme ja investeringuid, et täiustada riikide majandus- ja sotsiaalseid struktuure, mis aitavad toime tulla majanduslike häiretega ja nendega kohaneda. See täiendab olemasolevaid ELi fonde.

ELi juhtide suuniste kohaselt on euroala liikmesriikide vahelistes aruteludes kohe algusest peale võetud aluseks komisjoni 2018. aasta mai ettepanek luua reformide tugiprogramm¹⁴. Arutelud on olnud edukad ja saavutatud on häid tulemusi ning lähenemise ja konkurentsivõime rahastamisvahendi põhikomponente käsitlev kokkulepe on käeulatuses.

Rahastamisvahend viidaks kooskõlla Euroopa poolaastaga, mis on ELi majanduspoliitika koordineerimise kindlalt väljakujunenud tsükkel. Euroala liikmesriigid hakkaksid vahendi raames vabatahtlikkuse alusel esitama nõuetekohaselt põhjendatud ja kooskõlastatud investeerimis- ja reformiettepanekuid, mida komisjon hindaks läbipaistvate kriteeriumide alusel. Rahalist toetust hakataks andma osadena, kui kokkulepitud vahe-eesmärgid on täidetud. Toetus hõlmaks rahalisi otsetoetusi ning seda saaks euroala liikmesriikides kasutada ka InvestEU programmi vahendusel.

Nõukogus ja eurorühmas ning euroala tippkohtumisel kohtuvad euroala liikmesriigid hakkaksid euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitusel alusel esitama strateegilisi suuniseid ja andma nõu. Kõnealuse juhtimisraamistiku loomiseks on komisjon valmis esitama uue aluslepingu artiklil 136 põhineva määruse ettepaneku, milles võetakse täielikult arvesse eelarve täitmise ja programmi rakendamise seotud ELi ja komisjoni volitusi.

Uus rahastamisvahend hakkaks kuuluma ELi eelarvesse ja selle suurus määratakse kindlaks järgmise mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027) üle peetavate läbirääkimiste käigus, võttes arvesse mõju euroalasse mittekuuluvatele liikmesriikidele. ELi eelarvest eraldatavaid vahendeid saaks valitsustevahelise kokkuleppe alusel täiendada lisarahastusega sihtotstarbelistest välistuludest.

Euroopa stabiilsusmehhanism

Kriisi ajal loodud Euroopa stabiilsusmehhanism oli oluline verstaapost teel stabiilsema majandus- ja rahaliidu poole. Nagu komisjon 2017. aasta detsembris soovitas,¹⁵ tuleks see sobival ajal kaasata liidu õigusraamistikku. Ajutise lahendusena vaadatakse Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingut praegu läbi ning selle töö eesmärk on tagada euroalal veelgi parem kriisennetus ja -lahendus. See ei tohiks dubleerida ELi institutsioonide ülesandeid ega suurendada majandusjärelevalve raamistiku keerukust.

¹⁴ COM(2018) 391. Ettepanek määruse kohta, mis käsitleb reformide tugiprogrammi loomist.

¹⁵ COM(2017) 827. Ettepanek: Nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Valuutafond.

Selles küsimuses jõudsid komisjon ja Euroopa stabiilsusmehhanism 2018. aastal ühisseisukohale tulevase koostöö kohta, milles oli selgelt määratletud nende mõlema roll¹⁶.

Euroopa stabiilsusmehhanismi kavandatava reformi raames plaanitakse läbi vaadata ennetavad rahastamisvahendid, mille eesmärk on toetada usaldusväärsetel alustel seisva majandusega riike, keda võib neist olenematutel asjaoludel tabada negatiivne šokk. Väga oluline on täpsustada neile vahenditele juurdepääsu tingimusi, et tagada läbipaistvus ja mitte tekitada ebarealistlikke ootusi. Samas ei tohiks valikutingimused minna vastuollu ennetavate vahendite eesmärgiga – kriteeriumid peaksid olema kooskõlas ELi järelevalveraamistiku kohaste tingimustega ja need tuleks kavandada ELi institutsioonide pädevusi arvesse võttes.

Kokkuleppe kohaselt tagab Euroopa stabiilsusmehhanism ühtsele kriisilahendusfondile krediidiliini vormis ühise eelarvepõhise kaitsekorra. ELi juhid leppisid kokku, et kaitsekord võetakse kasutusele alates 2020. aastast ja hiljemalt 2023. aastal. Viimase abinõuna toetab ühine kaitsekord pangakriiside tulemuslikku ja usaldusväärset haldamist ühtse kriisilahenduskorra raames ning selle kulud korvatakse Euroopa pangandussektori tehtavatest maksetest. Selleks et tagada usaldusväärne pankade kriisilahendusraamistik, peab ühist kaitsekorda käsitlev kokkulepe nägema ette vahendite kiire kättesaadavaks tegemise. Sellest seisukohast on ülimalt tähtis otsustamisprotsessi lühidus (12–24 tundi), samuti erakorraline hääletusmenetlus. Lisaks on oluline, et Euroopa stabiilsusmehhanismi ülesanded oleksid selgelt määratletud, et need ei kattuks selliste ELi institutsioonide ja organite ülesannetega, kes tegelevad pangandusjärelevalve või pankade kriisihaldusega, ega tekitaks nendega konflikte. Aga ennekõike ei tohi Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu reform takistada ELi õigusaktide tulevast muutmist, et mitte tekitada tõsiseid probleeme, mis kahjustaksid ELi õiguskorra autonoomiat. Vastavalt ühenduse meetodile peavad ELi pangandusalased õigusaktid jääma tulevasele arengule avatuks, et muutuda koos muutuvate turutingimustega ja viia lõpule pangandusliidu loomine.

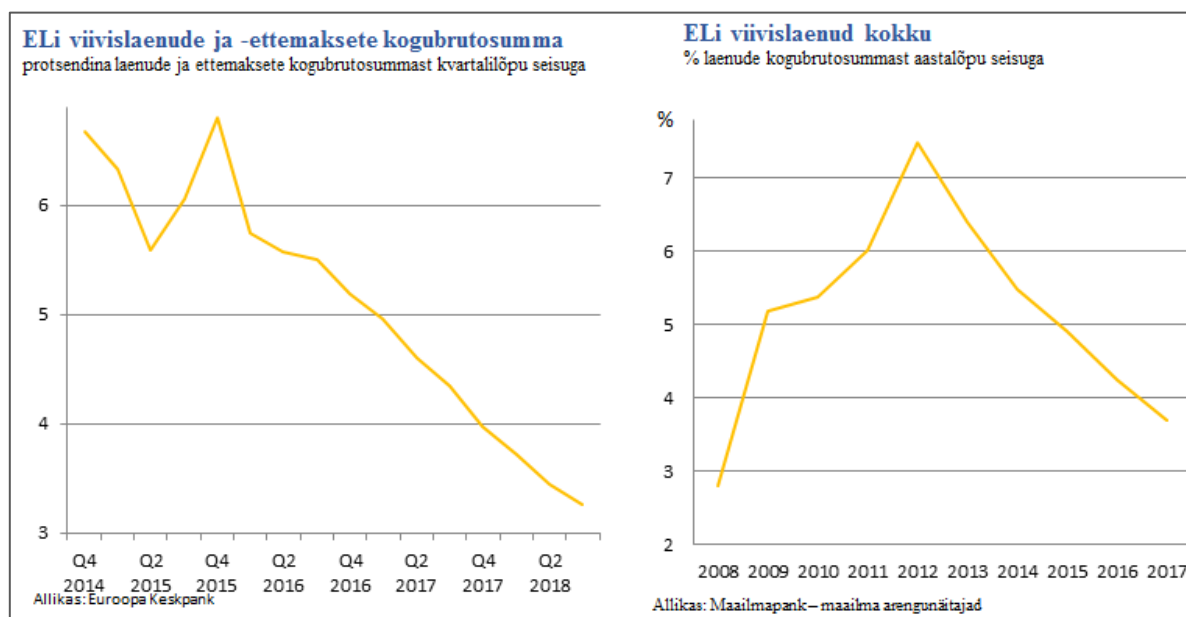
Pangandusliit

Praegu on ELi pangandussektor palju paremas seisus kui 10 aastat tagasi ja riske on olulisel määral vähendatud. Kuna üldiselt on pangad paremini kapitaliseeritud ja nende finantsvõimendus on vähenenud, on nad paremini valmis majandusšokkidele vastu panema. Kiiresti on edasi liigutud sellistes olulistest küsimustes nagu olemasolevate viivislaenude vähendamine ja otsustavad meetmed selleks, et vältida tulevikus nende taaskuhjumist, ning et viivislaenude osakaal hakkaks lähenema oma kriisieelsele tasemele. Ehkki mõnedes liikmesriikides on viivislaene endiselt palju, tehakse selles vallas märkimisväärseid edusamme. Kõik asjaomased sidusrühmad peavad oma jõupingutusi jätkama¹⁷.

¹⁶ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes/european-stability-mechanism-esm_en.

¹⁷ Käesoleva teatisega koos avaldatud neljandas eduaruandes viivislaenude vähendamise kohta on dokumenteeritud riski vähendamisel tehtud edusammud.

Joonis 4. Viivislaenude hulk on oluliselt vähenenud

Õigusakt, milles hiljuti kokku lepiti, vähendab riski veelgi ja suurendab samas ka Euroopa pangandussektori vastupanuvõimet. Ennekõike kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt 2019. aasta aprillis vastu võetud määrusega viivislaenude kohta¹⁸ uutele viivislaenudele laenukahjude katte miinimumtase (nn usaldatavusjärelevalve kaitsemehhanism), et piirata tulevaste viivislaenude jaoks ebapiisava provisjoneerimise riski. Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt 2019. aasta mais vastu võetud panganduspaketiga kehtestatakse endisest tugevam pankade reguleerimis- ja järelevalveraamistik. Samuti teevad pangad edusamme kriisilukorra puhul kahjude katmiseks ette nähtud puhvite loomisel (omavahendite ja kõlblike kohustuste miinimumnõue). Direktiiviga tagamata võlainstrumentidest tulenevate nõuete rahuldamisjärkude kohta maksejõuetusmenetluses¹⁹ aitab pankadel saavutada küllaldase kahjumikatmisvõime ja tagada, et nende kriitilise tähtsusega funktsioonide toimimine saab jätkuda ilma avaliku sektori vahenditeta. Need meetmed on oluline samm edasi kriisijärgse riskivähenduskava elluviimisel ja nendega rakendatakse rahvusvahelisi standardeid.

2018. aasta detsembris kutsusid Euroopa riigi- ja valitsusjuhid üles jätkama tööd pangandusliidu kallal ja ennekõike panema paika tegevuskava poliitiliste läbirääkimiste alustamiseks Euroopa hoiuste tagamise skeemi üle, mis on pangandusliidu kolmas ja veel puuduv tugisammas. Kahetsusväärset kombel ollakse sellega endiselt samamoodi ummikus nagu mitmel viimaselgi aastal ja tehtud ei ole ühtegi käegakatsutavat edusammu. Hoolimata sellest, et ELi finantssektoris on riske märkimisväärselt vähendatud, püsib praegu teatavate sidusrühmade kindel vastuseis vahendite koondamisele ja riskide jagamisele.

Lisaks sellele ei saa pangandusliit valmis enne, kui loodud on usaldusväärne süsteem raskustes olevate pankadega tegelemiseks. Selleks on vaja mehhanismi, mis tulemuslikult tagaks kriisilahendusmenetluses olevatele pankadele küllaldaselt likviidseid varasid selleks, et tulla toime kriisilahenduse puhul vältimatu hoiuste lühiajalise väljavooluga. Hiljutistest

¹⁸ Määrus (EL) nr 2019/630 seoses viivisnõuete kahju miinimumkattega.

¹⁹ Direktiivi (EL) 2017/2399 seoses tagamata võlainstrumentidest tulenevate nõuete rahuldamisjärkudega maksejõuetusmenetluses.

kriisilahendusjuhtumitest saadud kogemus näitab, et kõik tulemuslikud viisid pakkuda kriisilahenduse korral likviidsust peavad minema kaugemale kui pelk olemasolevate tavade parandamine.

Võttes arvesse Euroopa Ülemkogu kohtumist 21. juunil 2019, kutsub komisjon ELi juhte üles:

- **jõudma kokkuleppele lähenemise ja konkurentsivõime rahastamisvahendi peamistes punktides, et aidata kaasa selle kiirele vastuvõtmisele Euroopa Parlamendis ja nõukogus; leppima mitmeaastase finantsraamistiku raames kokku rahastamisvahendi mahus;**
- **viimistlema Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu muudatused, et tagada nende kiire ratifitseerimine euroala liikmesriikide poolt, sealhulgas töökindel ja tulemuslik ühine eelarvepõhine kaitsekord, likviidsusega varustamine kriisilahenduse korral ning aktiivsed ja tulemuslikud ennetavad instrumendid; säilitama selge vahetegemise erinevate osaliste vastutusala vahel ja võimaluse kohandada ühenduse meetodit kasutades ELi ühtset reeglistikku pankade jaoks; lõimima Euroopa stabiilsusmehhanismi aja jooksul liidu õigusesse;**
- **tegema uusi jõupingutusi pangandusliidu loomise lõpuleviimiseks; selle esimene samm oleks alustada poliitilisi läbirääkimisi Euroopa hoiuste tagamise skeemi üle;**
- **liikuma kapitaliturgude liidu vallas kiiremini edasi ja kiirendama euro rahvusvahelise rolli tugevdamiseks tehtavat tööd.**

4. EDASISED SAMMUD

Tulevikku vaadates jätkab komisjon koostööd Euroopa Parlamendi, liikmesriikide, Euroopa Keskpanga ja muude organitega, et minna edasi majandus- ja rahaliidu süvendamisega. Kui jätta kõrvale esimesed tulemused, mida peaks näha olema sel aastal, siis majandus- ja rahaliidu valmimiseks tuleb pilk suunata kaugemale tulevikku. 2025. aastaks oleks tarvis tugevdada ELi majanduse järelevalve- ja juhtimisraamistikku, suurendades selle aluseks olevat demokraatlikku vastutust, et luua eelarve stabiliseerimise funktsioon ning viia lõpule pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu rakendamine. Selles vallas tehtud edusamme tuleks samuti kasutada euro rahvusvahelise rolli tugevdamiseks.

Järelevalve majanduse üle

Viimaste aastate jooksul on tublisti edenenud liikmesriikide ja euroala majanduse tagasiviimine tugeva ja jätkusuutliku majanduskasvu kursile. Eelkõige on oluliselt vähendatud euroala kui terviku eelarvepuudujääki ja võlakoormust, jõudes ses suhtes teistest arenenud majandusega riikidest ette. Teisalt on eelarvepositsioonid nüüd erinevad: võlakoorem, mis mõnes liikmesriigis kiiresti väheneb, püsib teises suur.

Esimese ja teise majanduse juhtimise paketi läbivaatamise raames teeb komisjon kokkuvõtte majanduse ja eelarve järelevalveraamistiku rakendamise kohta; lõppkokkuvõttes peaks see sillutama teed lihtsamatele ELi eelarve-eeskirjadele. Lisaks võiks läbivaatamine olla aluseks poliitika koordineerimise raamistiku läbipaistvuse ja tulemuslikkuse ning järelevalveraamistiku sotsiaalse mõõde suurendamisele.

Tugevamad institutsioonid

Uute normidega peaks käima käsikäes majandus- ja rahaliidu siseste pädevuste lihtsustamine. Euroopa Parlament, kes juba on viimastel aastatel aktiivsemat rolli mänginud, peaks saama senisest olulisema staatuse. Läbipaistvuse ja demokraatliku vastutuse suurendamiseks tegi komisjon 2017. aasta detsembris ettepaneku²⁰ määrata komisjoni majandus- ja rahandusküsimustega tegelevaks asepresidendiks ning Eurorühma esimeheks üks ja sama inimene. See võiks märkimisväärselt suurendada Euroopa tasandi vastutavust liikmesriikidelt nende pädevusi ära võtmata. See isik, kes esindaks nii euroala liikmesriike kui ka komisjoni, esindaks euroala ka välissuhtluses, mis oleks euro rahvusvahelise prestiiži seisukohast otsustava tähtsusega.

Lõppkokkuvõttes peaks Euroopa stabiilsusmehhanism olema osa ELi õigusraamistikust. Euroopa stabiilsusmehhanismi rolli tunnustamine majandus- ja rahaliidus tagaks institutsionaalse selguse. Samuti võimaldaks see suurendada Euroopa stabiilsusmehhanismi poliitilist ja õiguslikku vastutavust seoses oluliste ülesannetega, mida see täidab euroala kriisiohje vallas. Suurem poliitiline vastutavus nii Euroopa Parlamendi kui ka euroala liikmesriikide parlamentide ees on hädavajalik selleks, et euroala ühiseid huvisid võetaks asjakohaselt arvesse ja et saavutada kodanike püsiv toetus. Lisaks sellele on Euroopa Kohus rõhutanud, et komisjoni kui aluslepingute täitmise järelevalvaja vastutab praktikas Euroopa stabiilsusmehhanismi raamistiku kohaldamise järelevalve ja selle eest, et aidata selles kontekstis kaasa isikute põhiõiguste täieliku kaitse tagamisele²¹.

Lisaks sellele võiks ilmalvalgust näha euroala rahandusamet, millel oleks oma liikmete nimel juurdepääs finantsturgudele, et katta osaliselt nende regulaarseid refinantseerimisvajadusi. Euroala rahandusamet võiks koondada olemasolevad pädevused ja talitused, mis on praegu erinevate institutsioonide ja organite vahel laiali pillutatud, sealhulgas Euroopa stabiilsusmehhanismi pärast selle integreerimist ELi õigusraamistikku.

Eelarve stabiliseerimine

Üks finants- ja majanduskriisi olulisi õppetunde oli, et praegune raamistik on kasinalt varustatud väga suurte riigipõhiste või kogu euroala hõlmavate šokkidega toimetulekuks. Ühtne stabiliseerimisfunktsioon oleks riiklikele eelarvetele oluliseks täienduseks. 2018. aastal esitas komisjon ettepaneku Euroopa investeringute stabiliseerimise vahendi kohta,²² mis tagaks tõsiste majandusšokkide korral kuni 30 miljardit eurot kompensatsioonilaene, et stabiliseerida avaliku sektori investeringute tase. Ettepanek on endiselt asjakohane ja seda tuleks käsitada euroala lähenemise ja konkurentsivõime rahastamisvahendit täiendavana. Viimati mainitu eesmärk on suurendada reformide ja vastavate investeerimisprojektide rakendamise läbi liikmesriikide kasvupotentsiaali ja majanduslikku vastupanuvõimet, samas kui ühtne stabiliseerimisfunktsioon aitaks vähendada suurte asümmeetriliste šokkide mõju, kui need kõigest hoolimata siiski realiseeruvad. Samuti võiks kaaluda ühise töötuskindlustuse edasikindlustussüsteemi loomist²³.

²⁰ COM(2017) 823. Komisjoni teatis Euroopa majandus- ja rahandusministri kohta.

²¹ Euroopa Kohtu 20. septembri 2016. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-8/15 P kuni C-10/15 P: Ledra advertising jt vs. komisjon, ECLI:EU:C:2016:701, punktid 55–59 ja 67.

²² COM(2018) 387. Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa investeringute stabiliseerimise vahend.

²³ Komisjoni panus Rumeenias Sibius 9. mail 2019 toimunud EL 27 juhtide mitteametlikku kohtumisse.

Pangandusliit

Pangandusliidu valmishitamiseni jõudmiseks on vaja teha täiendavaid jõupingutusi, et panna paika veel puuduvad elemendid, mida on vaja elujõulise majandus- ja rahaliidu jaoks. Pangandusliidule oli algusest peale ette nähtud kolm tugisammast: ühtne järelevalve, ühtne kriisilahendus ja ühtne hoiuste tagamise skeem. Nii ühtne järelevalvemehhanism kui ka ühtne kriisilahenduskord juba toimivad. Nüüd on aeg teha konkreetseid edusamme kolmanda tugisamba, ühtse hoiustajate kaitse mehhanismi juures. Kui hoiused oleksid tagatud Euroopa tasandil, tagaks see kõigile hoiustele kogu pangaliidus ühesuguse kaitse, suurendades nii hoiustajate usaldust ja vähendades hoiuste väljavoolu riski. Hoolimata ühtse reeglistiku ühtlustamisel tehtud märkimisväärtedest edusammudest tuleks rohkem pingutada, et kõrvaldada pangandussüsteemi piiriülest integratsiooni takistavad tarbetud tõkked. Oma lõplikul kujul peaks pangandusliidul olema sellised reguleerivad raamistikud ja institutsionaalne ülesehitus, nagu on vaja ELi pangandussektori vastupidavuse ja konkurentsivõime suurendamiseks.

Pankade bilansi mitmekesistamine peaks avama tee tulemuslikumale riskijagamisele erasektoris ning vähendama pankade ja riikide vastastikust sõltuvust. Sel eesmärgil tegi komisjon 2018. aasta mais ettepaneku luua riigivõlakirjadega tagatud väärtpabereid käsitlev raamistik²⁴. Riigivõlakirjade regulatiivse kohtlemise läbivaatamine võiks olla teine võimalus, kuidas luua pankadele stiimulid mitmekesistada oma positsioone ja mitte piirduda oma koduriigi võlakirjadega. Selleks et tagada sujuv üleminek uuele korrale, tuleb see hoolikalt kavandada ja ette tuleb näha pikk ülemineku periood.

Asjakohane ühine turvaline vara teeks euroala tugevamaks ning suurendaks väga mitmel viisil majandus-, raha- ja rahandusliidu tõhusust, muu hulgas aidates välja pääseda pankade ja riikide vastastikuse sõltuvuse nõiarangist. Kuna ühine vara oleks võrdlusaluseks muude varade hindamisel, võiks see hoogustada kapitaliturgude arengut ja integreerimist ning hõlbustaks rahapoliitika teostamist. Lisaks sellele võiks see toetada euro olulisemat rolli rahvusvahelises plaanis ja vähendada ohtu euroalasisestest kapitalivoogude destabiliseerumiseks perioodidel, kui riskikartlikkus on suurem ning nõudlus turvalisemate investeeringute järele suureneb ja seega kannatavad investeeringud.

Muudatused pankade riiginõuete regulatiivses kohtlemises ja ühise turvalise vara kasutuselevõtmine on meetmed, mis tekitavad hulganisti majanduslikke, juriidilisi, poliitilisi ja institutsionaalseid küsimusi, mida tuleb käsitleda paralleelselt, tehes seejuures tihedat koostööd liikmesriikidega.

Kapitaliturgude liit

Kapitaliturgude liit koos pangandusliiduga toetab hästi toimivat majandus- ja rahaliitu ning euro olulisemat rolli. See tagab nii ettevõtetele kui ka investoritele rohkem rahastamisvahendeid ja varade mitmekesistamise. Kapitaliturgude liit toetab investeeringuid, majanduskasvu ja töökohtade loomist eriti siis, kui tavapärasel, st pankade kaudu toimivad krediidikanalid on suure surve all. Samuti edendab kapitaliturgude liit lähenemist, kuna selle sihiks on kaotada mittevajalikud regulatiivsed ja mitteregulatiivsed takistused kapitali vabale liikumisele ühtsel turul.

Kapitaliturgude liidul on olnud tugev Euroopa Parlamendi ja liikmesriikide toetus, kuna suurema mitmekesistamise ja turgude parema integreerituse positiivne mõju

²⁴ COM(2018) 339. Ettepanek: määrus riigivõlakirjadega tagatud väärtpaberite kohta.

majanduskasvule ja töökohtade loomisele on üldtunnustatud. Selle tulemusena on komisjoni poolt kapitaliturgude tegevuskava ja vahearuande raames esitatud 13 ettepanekust 11 vastu võetud²⁵. Sellest hoolimata on projekt teatud juhtudel põrganud liikmesriikide tugevale vastuseisule poliitiliselt delikaatsetes küsimustes, nagu tõhusam ELi järelevalve ja liiga koormavad riiklikud normid teenuste piiriülese osutamise vallas. Ehkki kapitaliturgude liit on alati pälvinud ulatusliku poliitilise toetuse kõrgeimal poliitilisel tasandil, on vahetevahel vajaka jäänud selgest toetusest konkreetsetele õigusaktidele.

Kapitaliturgude liidu loomise lõpuleviimine on ülimalt oluline, et tagada Euroopa kapitaliturgude suutlikkus astuda vastu majandus- ja rahaliidu stabiilsust ähvardavatele tõsistele ohtudele liidu sees ja väljas ning et tulla toime uute väljakutsetega, mille tingib Ühendkuningriigi EList lahkumine. Nüüd tuleb kokku lepitud õigusaktid täies ulatuses rakendada. Jättes kõrvale hiljuti saavutatu, tuleb Euroopa kapitaliturgude parema integreerimise tagamiseks võtta käsile veel kõrvaldamata tõkked, nagu erinevad maksejõuetussüsteemid ja ebaefektiivne piiriülene maksustamine. Samuti peavad otsustavalt tegutsema liikmesriigid ja turuosalised ise. Lisaks võiks sedamööda, kuidas kapitaliturgude liidu loomine edeneb, vaadata läbi Euroopa järelevalveasutuste juhtimise, vahendid ja volitused, et tagada nende suutlikkus tegeleda kapitaliturgude arengust ja integreerimisest tulenevate potentsiaalsete riskidega.

Seda peab täiendama järelevalvetavade suurem lähendamine, ennekõike mis puudutab võitlust rahapesuga, mis kujutab enesest alalist ohtu Euroopa kapitaliturgude ja pangandussektori mainele ja stabiilsusele. Hiljuti leppisid Euroopa Parlament ja nõukogu kokku meetmete paketi²⁶, millega tugevdatakse muu hulgas Euroopa Pangandusjärelevalve rolli rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse eesmärgil. Reform koos viienda rahapesuvastase direktiivi²⁷ peatse kohaldamisega küll suurendab veelgi liidu finantssüsteemi terviklust, ent see ei pruugi olla piisav, et tegeleda probleemiga kogu selle ulatuses. Võttes aluseks analüüsi, mida komisjon koostab praegu hiljutiste rahapesuskandaalide kohta pangandussektoris, tuleb kaaluda, kas ühtsem organ suudaks rahapesu piiriüleste aspektidega tõhusamalt tegeleda.

Euro rahvusvaheline roll

Pärast komisjoni poolt 2018. aasta detsembris teatise avaldamist euro rahvusvahelise rolli kohta²⁸ kutsuti 2018. aasta detsembris toimunud euroala tippkohtumisel komisjoni üles jätkama tööd euro rahvusvahelise kasutamise edendamise nimel. Euro on kaksikümmend aastat noor ja on maailma teine valuuta. See püsis kindlalt isegi finants- ja riigivõlakriisi kõige hullematel hetkedel. Samal ajal on maailmakorra jõujooned muutunud: esile on kerkinud uued majandusjõud, institutsioonid ja tehnoloogia ning olemasolevad jõud on ümber paiknenud. Sellest tulenevalt on vaja kindlustada Euroopa majanduslikku ja rahapoliitilist suveräänsust.

²⁵ COM(2019) 136. Komisjoni teatis: Kapitaliturgude liit: edusammud kapitali ühtse turu loomisel tugevama majandus- ja rahaliidu hüvanguks.

²⁶ COM(2017) 536. Komisjoni ettepanek Euroopa järelevalveasutuste reformi kohta.

²⁷ Direktiiv (EL) 2018/843, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist.

²⁸ COM(2018) 796. Komisjoni teatis: Euro rahvusvahelise rolli tugevdamine.

Viimaste kuude jooksul on komisjon usinalt konsulteerinud nii avaliku kui ka erasektori turuosalistega²⁹. Laialdast toetust on leidnud soov vähendada sõltuvust ühest domineerivast üleilmsest valuutast. Samuti eristub euro teistest kui ainus arvestatav kandidaat, millel on kõik üleilmse valuuta puhul vajalikud omadused ja mida turuosalised juba kasutavad USA dollari alternatiivina. Lisaks sellele on mõistetud, et euro kaudu saab EL kindlustada oma majanduslikku suveräänsust, mängida üleilmses plaanis olulisemat rolli, tuues sellega kasu ELi ettevõtjatele ja tarbijatele, ning aidata kaasa rahvusvahelisele finantsstabiilsusele. Sellest seisukohast on pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu lõpuleviimine ülimalt oluline selleks, et suurendada euro vastupanuvõimet ja stabiilsust, edendada sügavaid ja likviidseid aktsia- ja võlaturge ning soodustada finantsturgude edasist integreerimist. Komisjon jätkab Euroopa Keskpanga toel ja koos liikmesriikide, turuosaliste ja muude sidusrühmadega tööd meetmete kallal euro rolli suurendamiseks ning kutsub Euroopa Parlamenti, nõukogu ja kõiki huvitatud pooli neile jõupingutustele öla alla panema. Edaspidi oleks soovitatav teha regulaarselt kokkuvõtte poliitilisel tasandil tehtud edusammudest.

5. JÄRELDUSED

Käesoleva teatisega kutsub komisjon Euroopa Parlamenti, Euroopa Ülemkogu, nõukogu, Euroopa Keskpanka ja muid sidusrühmi üles jätkama kindlalt majandus- ja rahaliidu valmishitamise kursil.

Võttes arvesse Euroopa Ülemkogu kohtumist 21. juunil 2019, kutsub komisjon ELi juhte üles:

- **jõudma kokkuleppele lähenemise ja konkurentsivõime rahastamisvahendi peamistes punktides, et aidata kaasa selle kiirele vastuvõtmisele Euroopa Parlamendis ja nõukogus; leppima mitmeaastase finantsraamistiku raames kokku rahastamisvahendi mahus;**
- **viimistlema Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu muudatused, et tagada nende kiire ratifitseerimine euroala liikmesriikide poolt, sealhulgas töökindel ja tulemuslik ühine eelarvepõhine kaitsekord, likviidsusega varustamine kriisilahenduse korral ning aktiivsed ja tulemuslikud ennetavad instrumendid; säilitama selge vahetegemise erinevate osaliste vastutusala vahel ja võimaluse kohandada ühenduse meetodit kasutades ELi ühtset reeglistikku pankade jaoks; lõimima Euroopa stabiilsusmehhanismi aja jooksul liidu õigusesse;**
- **tegema uusi jõupingutusi pangandusliidu loomise lõpuleviimiseks; selle esimene samm oleks alustada poliitilisi läbirääkimisi Euroopa hoiuste tagamise skeemi üle;**
- **liikuma kapitaliturgude liidu vallas kiiremini edasi ja kiirendama euro rahvusvahelise rolli tugevdamiseks tehtavat tööd.**

Selleks et minna edasi majandus- ja rahaliidu süvendamisel ja viia hiljemalt 2025. aastaks lõpule pangandus- ja kapitaliturgude liidu loomine, tuleb ühiseid jõupingutusi otsustavalt jätkata.

²⁹ SWD(2019) 600. Komisjoni talituste töödokument: euro rahvusvahelise rolli tugevdamine. Konsultatsioonide tulemused.